

Paragrafen

Lokale heffingen

Lokale heffingen

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

De diverse verordeningen belastingen en heffingen 2023 zijn in december 2022 vastgesteld. Waar dat mogelijk is en wettelijk is toegestaan zijn de tarieven verhoogd met de indexering (CPI conform coalitieakkoord) van 2,4% (begroting 2022 1,6%). Een uitzondering hierop vormen de tarieven voor afval en riolering. Deze tarieven zijn gebaseerd op kostendekkendheid.

Kaderstellende documenten

De jaarlijks vastgestelde verordeningen belastingen en heffingen.

Overzicht geraamde inkomsten

In onderstaand overzicht staan de in onze gemeente geldende belastingen en heffingen. De opbrengst aan belastingen en heffingen bedraagt in 2023 € 13,0 miljoen, waar €12,8 miljoen begroot was. Dit is 11% van de totale gemeentelijke baten.

Leges publiekszaken

Dit betreffen de leges ten aanzien van o.a. rijbewijzen, paspoorten en huwelijken. De vraag naar reisdocumenten varieert jaarlijks.

Onroerendezaakbelasting

De werkelijke opbrengst OZB was nagenoeg gelijk aan de begrote opbrengst. Ten opzichte van 2022 is de opbrengst met 1,6 % gestegen. De opbrengst van de belasting op woningen steeg met 1,4%, doordat de WOZ waarde ontwikkeling de tariefdaling met 12,6% ruimschoots compenseerde. De 5,2 % meer opbrengst van niet woningen is lager dan de 8,4% ontwikkeling van het tarief.

Toeristenbelasting

Het tarief voor de toeristenbelasting bedraagt 5% van de logiesomzet in onderkomens niet toebehorende of ter beschikking gesteld door de belastingplichtige en 2,5% van de logiesomzet in onderkomens van of ter beschikking gesteld door belastingplichtige. Deze percentages zijn niet gewijzigd. De opbrengst is vergeleken met 2022 met 6 % toegenomen

Afvalstoffenheffing

De tarieven voor 2023 worden vastgesteld in de betreffende verordening. In principe zijn de tarieven kostendekkend. De totale opbrengsten dalen van 2022 naar 2023 met 8%, doordat de vaste tarieven met 10 % zijn gedaald,

Rioolheffing

De tarieven voor 2023 worden vastgesteld in de betreffende verordening. In principe zijn de tarieven kostendekkend. De 10% hogere opbrengst in 2023 ten opzichte van 2022 wordt veroorzaakt door de tariefontwikkeling tussen die jaren (meerpersoonshuishoudens van € 190,40 in 2022 naar € 211 in 2023: + 11%, eenpersoonshuishoudens van €256 in 2022 naar € 277 in 2023 : 8%, en de niet huishoudens met 13%)

Leges omgevingsvergunningen

Deze leges zijn met 7% gestegen ten opzichte van 2022, met name door de gestegen bouwkosten.

x € 1.000,-

Programma	Lokale belastingen en heffingen	Realisatie 2022	Begroting 2023 (primair)	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Realisatie 2023	Verschil
0	Leges publiekszaken	353	233	313	323	10
0	Onroerendezaakbelasting	4.756	4.813	4.813	4.830	17
1	Algemeen plaatselijke verordening	15	25	25	15	-9
3	Toeristenbelasting	225	178	232	239	7
7	Begrafenisrechten	154	150	150	148	-2
7	Afvalstoffenheffing (excl. kwijtscheldingen)	3.339	3.328	3.064	3.058	-6
7	Rioolheffing, baten	2.974	3.180	3.180	3.272	92
8	Leges omgevingsvergunning	997	756	1.056	1.068	12
Totaal		12.813	12.663	12.833	12.954	121

Kostendekkendheid

De mate van kostendekkendheid wordt in de onderstaande tabellen weergegeven.

Soort	Dekkingspercentage Realisatie 2022	Dekkingspercentage Begroting 2023 (primair)	Dekkingspercentage Begroot 2023 (aangepast)	Dekkingspercentage Realisatie 2023
Afval	106%	100%	100%	96%
Riolering	95%	97%	97%	101%
Omgevingsvergunningen	103%	85%	107%	102%

Afval

Onze gemeente heeft als vastgesteld beleid dat het tarief van afvalstoffenheffing kostendekkend moet zijn.

x € 1.000,-

Afval	Realisatie 2022	Begroting 2023 (primair)	Begroot 2023 (aangepast)	Realisatie 2023
<i>Directe kosten</i>				
Totaal van de gemeentelijke lasten	2.957	2.792	2.791	3.013
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-592	-445	-445	-612
Netto directe kosten taakveld	2.365	2.348	2.346	2.401
<i>Toe te rekenen lasten</i>				
Btw	608	570	570	619
Overhead en rente	61	58	58	58
Kwijtscheldingen	116	100	100	105
Totale lasten	3.150	3.076	3.074	3.183
<i>Heffingen</i>				
Afvalstoffenheffing	2.283	2.034	2.034	2.026
Afvalstoffenheffing Restafval	1.027	990	990	997
Afvalstoffenheffing GFT	29	41	41	35
Totale heffingen	3.339	3.064	3.064	3.058
Dekkingspercentage	106%	100%	100%	96%

Er is sprake van een onderdekking van 4% met name door 4% hoger dan de in het tarief ingecalculeerde lasten.

De directe kosten van afvalverwerking zijn 2 % hoger dan begroot in 2022. De BTW is ook 2% hoger dan in 2022.

De tarieven voor 2023 zijn vastgesteld in de betreffende verordening. In principe zijn de tarieven kostendekkend.

De totale opbrengsten dalen van 2022 naar 2023 met 8%, doordat de vaste tarieven met 10 % zijn gedaald.

Riolering

Onze gemeente heeft als vastgesteld beleid dat het tarief rioolheffing kostendekkend moet zijn.

x € 1.000,-

Riolering	Realisatie 2022	Begroting 2023 (primair)	Begroot 2023 (aangepast)	Realisatie 2023
<i>Directe kosten</i>				
Totaal van de gemeentelijke lasten	2.170	2.359	2.373	2.321
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-	-	-	-
Netto directe kosten taakveld	2.170	2.359	2.373	2.321
<i>Toe te rekenen lasten</i>				
Btw	375	388	364	364
Overhead en rente	472	439	439	439
Kwijtscheldingen	101	100	100	107
	3.118	3.286	3.276	3.231
<i>Heffingen</i>				
Heffingen	2.974	3.180	3.180	3.272
Totale heffingen	2.974	3.180	3.180	3.272
Dekkingspercentage	95%	97%	97%	101%

De directe rioleringslasten zijn vrijwel conform de begroting 2023 ten opzichte van 2022 met 7% gestegen, maar de indirecte toerekeningen zijn gedaald waardoor de totale ontwikkeling 4% is. De 10% hogere opbrengst in 2023 ten opzichte van 2022 wordt veroorzaakt door de tariefontwikkeling (meerpersoonshuishoudens van € 190,40 in 2022 naar € 211 in 2023: + 11%, eenpersoonshuishoudens van € 256 in 2022 naar € 277 in 2023 : 8%, en de niet huishoudens met 13%) Resultaat is dat de opbrengsten en kosten over 2023 nagenoeg in evenwicht zijn.

Omgevingsvergunningen

x € 1.000,-

Omgevingsvergunningen	Realisatie 2022	Begroting 2023 (primair)	Begroot 2023 (aangepast)	Realisatie 2023
<i>Directe kosten</i>				
Totaal van de gemeentelijke lasten	765	727	828	845
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-	-	-	-
Netto directe kosten taakveld	765	727	828	845
<i>Toe te rekenen lasten</i>				
Btw	-	-	-	-
Overhead en rente	179	158	158	158
Totale lasten	945	885	986	1.003
<i>Heffingen</i>				
Heffingen	973	756	1.056	1.028
Totale heffingen	973	756	1.056	1.028
Dekkingspercentage	103%	85%	107%	102%

Kostendekkendheid

Ten opzichte van de primaire begroting 2023 (85%) is het dekkingspercentage gestegen naar 107% door het bijstellen van de leges omgevingsvergunningen in de begrotingswijziging december 2023. Doordat de realisatie van de bouwleges iets achterbleef bij de bijgestelde raming en de uitvoeringslasten iets hoger waren dan de bijgestelde raming komt het dekkingspercentage uiteindelijk uit op 102%

Lokale lastendruk

De tarieven van afval en riolering waren:

- Afval vast tarief   € 158,50 (2022 € 179,50)
- Riolopheffing   € 277   (2022 € 256,-)

De “Atlas van de lokale lasten 2023” (COELO) geeft voor onze gemeente het volgende rangnummer (nummer 1 heeft de laagste woonlasten, nummer 375 de hoogste):

- Woonlasten meerpersoonshuishouden eigenaar-bewoner rangnummer 49 (2022 nr. 66).

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de onroerendezaakbelastingen en de heffingen voor riool- en afvalstoffenheffing, zoals die elk jaar gecombineerd worden opgelegd, kan kwijtschelding worden verkregen. Bij kwijtschelding vindt een vermogenstoets en een inkomenstoets plaats. De gemeente moet hiervoor een norm vaststellen. Deze norm wordt gerelateerd aan de bijstandsnorm. In onze gemeente is de kwijtscheldingsnorm gelijk aan de bijstandsnorm (100%).

Het aantal huishoudens waar kwijtscheldingen aan zijn verleend in 2023 was 650 (in 2022 517).

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Een juist oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit kan alleen maar worden gegeven als er een juist en volledig beeld bestaat van de risico's, de kans hierop en de eventuele financiële gevolgen. Daartoe wordt jaarlijks een risicoprofiel opgesteld.

Kaderstellende documenten

Beleidskader reserves en voorzieningen
Beleidskader vaststelling bedrag post onvoorzien

Risicobeheersing

In onderstaande tabel benoemen we de risico's en schatten daarbij de factoren "kans" (dat het risico zich voordoet) en "invloed" (de impact als het risico zich voordoet) in. De genoemde maximale financiële gevolgen zijn relatief. Een risico met een groot maximaal financieel gevolg kan op basis van de "kans" en "invloed" een relatief beperkte invloed op het aan te houden minimale weerstandscapaciteit hebben. Omgekeerd kan een klein maximaal financieel gevolg een grote invloed hebben. De grootste risico's, op basis van de invloed op de weerstandscapaciteit, zijn:

De belangrijkste risico's met de geschatte "kans" en de "invloed" (x €)				
Risico	Kans	Max fin. effect	Invloed	Totaal risico
1 Algemene uitkering (gemeentefonds) fluctueert	50%	1.000.000	8%	500.000
2 Onzekerheid werving personeel	45%	500.000	4%	225.000
3 Effecten invoering Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb)	60%	750.000	7%	450.000
4 Borgstellingen	1%	21.960.000	4%	219.600
5 Effect invoering eigen belastinggebied gemeenten per 2026	70%	5.000.000	58%	3.500.000
6 Mogelijke WW-verplichtingen personeel	25%	1.200.000	5%	300.000
7 Financiële tegenvallers projecten	60%	10.000.000	2%	150.000
8 Effect fluctuerende energieprijzen	50%	300.000	2%	150.000
9 Tegenvallende resultaten grondexploitatie	15%	1.000.000	2%	150.000
10 Effecten hoge inflatie op exploitatielasten	40%	1.000.000	7%	400.000
Totaal		42.710.000	100%	6.044.600

Toelichting op de risico's

1. Algemene uitkering fluctueert: De omvang van de algemene uitkering (het gemeentefonds) is niet constant. Elk jaar wordt de groei of krimp van de basisomvang gebaseerd op uitgaven die het Rijk verwacht te gaan doen in het begrotingsjaar. Het gevolg hiervan is dat de omvang dus kan fluctueren. Een krimp van het gemeentefonds is in het lopende begrotingsjaar vaak niet meer op te vangen met bezuinigingen en kan tot een negatief rekeningresultaat leiden.
2. Onzekerheid werving personeel: De arbeidsmarkt is overspannen. Dat maakt het moeilijk om als gemeente tijdig nieuwe medewerkers aan te trekken. Ook het vasthouden van medewerkers is een uitdaging. Het mogelijk risico is dat er niet voldoende eigen personeel beschikbaar is voor het uitvoeren van het vastgestelde beleid. Om toch de doelen te realiseren is dan aanvullende inhuur noodzakelijk wat meer kosten met zich meebrengt dan eigen personeel.
3. Effecten invoering omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb): Of de Omgevingswet en de Wkb op 1 januari 2024 definitief worden ingevoerd is op het moment van schrijven nog niet bekend. Wel is duidelijk dat door de wijziging een aantal legesinkomsten vervallen maar dat een deel van de werkzaamheden (o.a. registratie) wel moeten worden uitgevoerd. Omdat alleen voor de aanvragen na invoering van de nieuwe wetgeving gelden de nieuwe legestarieven. Voor 2023 betekent dit dat er ook nog aanvragen onder het oude regime zullen vallen met de bijbehorende opbrengsten.
4. Borgstellingen: De gemeente staat borg voor de leningen die de Stichting Waarborg Woningbouw de woningcorporaties verstrekt. Deze borgstelling is in breed landelijk verband met alle gemeenten afgesproken. Het optreden van het risico is echter zeer beperkt. Zo heeft het faillissement van de woningcorporatie Vestia (2012) niet geleid tot het aanspreken van de borgstelling.
5. Effecten invoering eigen belastinggebied gemeenten per 2026: Dit is geen risico voor 2023, maar het effect is groot en de invulling is nog onbekend. Het effect is ook zichtbaar in het meerjarenperspectief. Daarom is het risico al opgenomen zodat er rekening kan worden gehouden met dit risico in de omvang van het weerstandsvermogen.
6. Mogelijke WW-verplichtingen personeel: Als personeel onvrijwillig wordt ontslagen of het contract niet wordt verlengd dan kan er sprake zijn van een WW-verplichting. De gemeente is hier niet voor verzekerd en is dus zelf WW-risicodragers. Op voorhand is niet bekend of en zo ja in welke mate er sprake is van een WW-verplichting en daarom is deze ook niet begroot.
7. Financiële tegenvallers projecten: Projecten kennen risico's. Deze risico's worden in de projecten zelf benoemd. Het risico op de risico's is niet financieel afgedekt in de projecten.

Een aantal risico's, zoals hyperinflatie, rampen en oorlogen, zijn te generiek en daarom worden ze op een hoger niveau algemeen afgedekt. De reden dat ondanks de omvang van het effect het risico zelf beperkt is komt doordat de meeste projecten in 40 jaar worden afgeschreven. Hierdoor is het af te dekken risico een stuk lager, een factor 40, dan het effect.

8. Effecten fluctuerende energieprijzen: De gemeente moet het huidige energiecontract beëindigen. Door de huidige marktsituatie kan er alleen een variabel contract worden afgesloten. Een inschatting van de kostenstijging is in de begroting verwerkt. Het risico richt zich op uitschieters die nu niet te voorzien zijn maar als ze zich voordoen onontkoombaar zijn.
9. Tegenvallende resultaten grondexploities: Het resultaat van de grondexploitaties is afhankelijk van de mate waarin er verkocht kan worden en of er gronden beschikbaar zijn. Ook externe ontwikkelingen zoals de stikstof problematiek en hogere bouwkosten kunnen het resultaat beïnvloeden.
10. Effecten inflatie op exploitatielasten: De momentele hoge inflatie is nog niet vertaald in een gelijke bijstelling in de algemene uitkering. Hierdoor kan er in het lopende jaar een verschil ontstaan die tot een tegenvaller bij het opstellen van jaarrekening kan leiden.

Weerstandsvermogen

Beheersing van de hiervoor genoemde risico's

Financiële consequenties die voortvloeien uit het actueel worden van bovengenoemde risico's worden opgenomen in de jaarstukken (verantwoording) en komen via het resultaat ten laste van de algemene reserve. Zoals hierna aangegeven is het niveau van de algemene reserve voldoende.

Bepalen weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is berekend op € 6,1 miljoen. De weerstandscapaciteit is € 23,6 miljoen. Dit betekent dat wij in staat zijn om met de huidige weerstandscapaciteit ook grotere risico's het hoofd te bieden. Naast de incidentele weerstandscapaciteit is er ook een structurele weerstandscapaciteit in de begroting opgenomen namelijk de post onvoorzien (€ 37.500). In onderstaande tabellen wordt de (incidentele) weerstandscapaciteit en het verloop van de algemene reserve weergegeven. De bedragen zijn geactualiseerd tot het moment van opstellen van de begroting.

Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Jaarlijks worden de risico's geïnventariseerd. Daarnaast berekenen we het beschikbare weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen moet minimaal de berekende risico's kunnen dekken.

x € 1.000

Incidenteel weerstandsvermogen	2022	2023
<i>Algemene reserve ultimo</i>		
Algemene reserve buffer	7.500	7.500
Algemene reserve vrije deel	14.814	17.272
Totaal algemene reserve	22.314	24.772
Totaal incidenteel weerstandvermogen	22.314	24.772

Kengetallen

Kengetallen hebben een signalerende functie, geven inzicht in de financiële positie en over de weerbaarheid en wendbaarheid van een gemeente. Opsterland sluit voor de verplichte kengetallen aan bij de signaleringswaarden uit de stresstest voor gemeenten. Ons streven is minimaal te voldoen aan categorie B. Over het algemeen kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Als de uitkomst van één van de kengetallen uit de pas schiet, wil dat niet zeggen dat we financieel niet (langer) gezond zijn. Het is een mogelijke indicatie dat er (aanvullende) beheersmaatregelen moeten worden getroffen of herijkt.

Kengetal		Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
	b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio		> 50%	20 - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte		Eerste jaar en meerjarig > 0%	Begroting en meerjarig 0%	Begroting en meerjarig < 0%
Grondexploitatie		< 20%	20 - 35%	> 35%
Belastingcapaciteit		< 95%	95 - 105%	> 105%

Kengetallen	Jaarrekening 2022	Begr. 2023 (P)	Begr.2023	Jaarrekening 2023
Netto schuldquote	8,6%	24,2%	18,1%	3,5%
Netto schuldquote excl. verstrekte leningen	8,6%	24,2%	18,1%	3,5%
Solvabiliteit	37,4%	31,7%	31,9%	41,2%
Structurele exploitatieruimte	5,4%	0,1%	0,5%	0,5%
Grondexploitatie	-0,5%	2,5%	1,9%	-0,1%
Belastingcapaciteit	91,5%	85,3%	85,3%	86,4%

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van een groot deel van de openbare ruimte. Deze ruimte is opgebouwd uit onze kapitaalgoederen. Dit zijn onder andere de wegen, riolering, bruggen, verlichting, openbaar groen en gebouwen. De kwaliteit van deze kapitaalgoederen heeft invloed op de beleving door inwoners, bezoekers en ondernemers bij hun activiteiten in de openbare ruimte. Daarnaast vertegenwoordigen de kapitaalgoederen een aanzienlijke waarde en brengt vroegtijdige vervanging onnodige kosten met zich mee. Het is daarom belangrijk dat we goed op deze kapitaalgoederen passen om de leefbaarheid en veiligheid te waarborgen en kapitaalverlies te voorkomen.

De kaders voor het onderhouden van de arealen verhardingen, openbare verlichting, civiele kunstwerken en het openbare groen zijn vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025. Het onderhoud van deze arealen is daarbij gedifferentieerd naar gebruik; netjes waar het moet, sober waar het kan. Hierin is gezocht naar een verantwoorde balans tussen kosten enerzijds en een prettige leefomgeving anderzijds.

De kaders voor het beheren onderhouden van de riolering en daarbij horende (zuiverings)installaties zijn vastgelegd in het Watertakenprogramma 2020-2025. Naast de verankering van de zorgplicht voor de inzameling van het afvalwater, hemelwater en grondwater voorziet het plan in kaders voor de klimaatadaptatie en andere gemeentelijke watertaken.

Het gemeentelijke vastgoed dat nog in overeenstemming met de functie in gebruik is wordt in stand gehouden door preventief onderhoud binnen de daarvoor gestelde bestekskwaliteit.

Kaderstellende documenten

Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025
 Watertakenprogramma 2020-2025
 Notitie licht in de duisternis (2009)

Verharding en openbare verlichting Kerncijfers en kwaliteitsambitie

De gemeente heeft ongeveer 2,81 miljoen m² verharding in beheer. Deze bestaat voor 51% uit dicht asfaltbeton, 41% elementenverharding (klinkers, tegels e.a.), 3 % cementbeton en 5% overige soorten verharding. De totale verharding vertegenwoordigt een geschatte waarde van € 175 mln. In de gemeente staan ongeveer 4.400 lantaarnpalen, waarvan 4.121 in beheer en eigendom van de gemeente. De overige palen zijn in beheer en eigendom van de Provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, woningcorporaties en VvE's. De ondergrondse infrastructuur die hierbij hoort is voor het grootste deel in eigendom van netbeheerder Liander. Van het areaal bestaat ongeveer 80% uit energiezuinige LED armaturen. De totale vervangingswaarde van de installatie bedraagt ongeveer € 6 mln.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal van verhardingen en openbare verlichting weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Verharding en openbare verlichting	Hoeveelheid	Structuurelement				Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum			
Rijbanen	204 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Parkeerstrook / overig	17 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Fietspaden	26 ha	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Voetpaden	34 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Openbare verlichting	4.121 stuks	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Vastgelegde kwaliteitsambitie (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

Toekomst

Uit de laatste inspectie is naar voren gekomen dat het areaal er op plaatsen onvoldoende bijligt. Op deze plekken zijn schadebeelden geconstateerd die conform de verwachte levensduur van de betreffende wegvakken niet zijn voorzien. Deze schades zijn voornamelijk aangetroffen op de wegen in het westen van de gemeente (veengronden) en zijn gerelateerd aan de lange droge periodes van de afgelopen jaren. Voor het aanpakken van deze schades zijn met het vaststellen van het Beeldkwaliteitsplan aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Vanaf 2022 zijn de beschikbare middelen jaarlijks structureel met € 200.000 verhoogd. Aanvullend kon in 2022 en 2023 incidenteel € 200.000 worden geïnvesteerd.

Riolering Kerncijfers

De gemeente is voor een (groot) deel verantwoordelijk voor de inzameling, transport en verwerking van afvalwater, hemelwater en grondwater. Hiervoor zijn drie verschillende systemen in de gemeente aanwezig: vrijvervalriolering, drukriolering en individuele systemen voor de behandeling van afvalwater (IBA's). Van de vrijvervalriolering bestaat nog ongeveer 70% uit een gemengd systeem. Bij de rest is sprake van scheiding tussen hemelwater (HWA) en afvalwater (DWA). Het totale systeem vertegenwoordigt een geschatte waarde van € 150 mln.

In de tabel hieronder is een overzicht weergegeven van het volledige areaal.

Riolering	Hoeveelheid
Vrijvervalriolering	215.003 m1
Putten	4.582 stuks
Straatkolken	10.796 stuks
Bergbezinkvoorzieningen	5 stuks
Overstorten	34 stuks
Drukriolering / persleiding	137.082 m1
Minigemalen	522 stuks
Opvoer- / tussengemalen	28 stuks
Gemalen overig	8 stuks
IBA-systeem (individuele behandeling afvalwater)*	112 stuks

* 21 IBA's zijn in beheer bij het Wetterskip Fryslan

Kwaliteitsambitie

Het gewenste kwaliteitsniveau van de installatie is vastgelegd in het Watertakenprogramma 2020-2025. Met het voortzetten van het huidige beleid wordt de installatie op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Areaal		Structuurelement			
		Centrum	Woongebied	Bedrijventerrein	Buitengebied
Afvalwater	Inzameling	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Basis
	Transport	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog
Hemelwater	Inzameling (overtollig)	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis
	Verwerking (in riolering)	Basis	Basis	Basis	Basis
	Verwerking (in openbare ruimte)	Basis	Basis	Basis	Basis
Grondwater	Inzameling	Basis	Basis	Basis	Basis
	Verwerking	Basis	Basis	Basis	Basis

Vastgelegde kwaliteitsambitie (CROW) in overeenstemming met het Watertakenprogramma 2020-2025

Toekomst

De voorziening geeft voldoende dekking voor de uitvoering van de gestelde ambities. Bij de te nemen onderhoudsmaatregelen wordt rekening gehouden met de klimaatverandering. Gestreefd wordt naar het voorkomen of beperken van wateroverlast en hittestress.

Vaarwegen en kunstwerken (water)

Kerncijfers en kwaliteitsambitie

In de gemeente liggen twee grote vaarroutes. De civiele kunstwerken die hierbij horen zijn deels in beheer en eigendom van de gemeente. Daarbuiten zijn diverse (kleinere) civiele kunstwerken. Van drie tunnels die in eigendom zijn van de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat heeft de gemeente het dagelijkse beheer. Het totale areaal vertegenwoordigt een vervangingswaarde van ongeveer € 55 mln.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor de civiele kunstwerken weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Civiele kunstwerken	Hoeveelheid	Structuurelement						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Bruggen (vast)	31 stuks	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	Basis	Basis
Bruggen (hout)	85 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	Basis
Bruggen (beweegbaar)	17 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	Basis	Basis
Vaarrecreatieve voorzieningen	33 stuks	Basis	N.v.t.	Basis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	Basis
Waterwerken	7 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Tunnels*	7 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Kademuren	6838 m1	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	N.v.t.	Basis
Beschoeiingen	5791 m1	N.v.t.	N.v.t.	Basis	N.v.t.	Basis	N.v.t.	Basis

Vastgelegde kwaliteitsambitie (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

*Van drie tunnels heeft de gemeente het dagelijks beheer. Het eigendom ligt bij de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat

Toekomst

Voor kunstwerken is geen verwachte vervangingspiek. Tot en met 2025 betreft de theoretische vervanging circa €5 mln. Tot en met 2040 bedraagt dit circa €12 mln. Op dit moment is er geen sprake van kapitaalvernietiging aan vaste en houten bruggen.

Groen

Kerncijfers en kwaliteitsambities

Opsterland is een groene gemeente met een diversiteit aan openbaar groen. De werkzaamheden aan het openbaar groen worden deels uitgevoerd door de eigen dienst en Caparis.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor groen weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Openbaar groen	Hoeveelheid	Structuurelement						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Bomen	51.337 stuks	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Natuurlijke beplanting	9.600 are	Laag (bio)	Basis (bio)	Laag (bio)	Basis (bio)	Laag (bio)	Laag (bio)	Basis (bio)
Cultuurlijke beplanting	702 are	Laag	Hoog	Laag	Basis	Basis	Basis	Basis
Hagen	106 are	Basis	Hoog	Laag	Basis	Laag	Basis	Basis
Gras	30.338 are	Laag (bio)	Hoog	Laag (bio)	Basis	Laag (bio)	Laag (bio)	Laag (bio)
Bermen		Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	N.v.t.	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Watergangen (waterlopen en sloten)	442 km	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Watervlakte (vijvers)	1.423 are	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Parkmeubilair	559 stuks	Basis	Hoog	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Op basis van de CROW-kwaliteitsnorm zoals vastgesteld in het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

Gebouwen

Kerncijfers en beheer

De gemeente heeft divers vastgoed in eigendom en beheer en heeft een herbouwwaarde van circa € 63 mln. Het grootste deel (90%) van de gebouwen wordt onderhouden op basis van de kwaliteit 'instandhouding'. Dit betekent dat aan de gebouwen werkzaamheden worden verricht om het gebouw te behouden in de staat waarin het zich bevindt. Deze gebouwen voldoen wat betreft het onderhoud aan de gestelde bestekskwaliteit. De overige gebouwen (10%) zijn niet meer in gebruik of zullen binnenkort niet meer in gebruik zijn en worden verkocht of gesloopt. Aan deze gebouwen wordt het minimaal noodzakelijke onderhoud gepleegd. Deze gebouwen zijn meestal al geheel afgeschreven, indien dit niet het geval is, is de boekwaarde lager dan de marktwaarde.

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar. Er is jaarlijks een zodanige dotatie aan de voorziening dat deze toereikend is voor het gemiddelde van het planmatig onderhoud voor de komende 10 jaar.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor gebouwen weergegeven.

Gemeentelijk vastgoed	
Funcieomschrijving	Aantal
Bedrijfsvoering	11
Maatschappelijk	15
Monumentaal	8
Voormalige scholen en leegstaande gebouwen	2
Dorpshuizen	7
Overig	9
Totaal	52

Toekomst

Overbodig vastgoed wordt afgestoten (sloop of verkoop). Voor het in stand houden van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar.

Financiering

Financiering

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de taken financiering, cashmanagement en renterisicobeheer. Deze taken hebben als doel de gemeente te voorzien van voldoende vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en de gemeente te beschermen tegen ongewenste financiële risico's.

Beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille

In de financiële verordening heeft de raad het college bestuurlijk mandaat gegeven voor het uitoefenen van de financieringsfunctie. Het college zorgt daarbij voor:

1. Het aantrekken van voldoende financiële middelen en het uitzetten van tijdelijke overtollige gelden;
2. Het beheersen van de risico's verbonden aan de financieringsfunctie, zoals renterisico's, koersrisico's en kredietrisico's.
3. Het beperken van de kosten van leningen en het bereiken van voldoende rendement op uitzettingen.
4. Het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.

Kaderstellende documenten

Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2023).
Beleidskader reserves en voorzieningen (2016).

Renterisicobeheer

Het renterisico is het volume aan uitstaande schuld, dat aan renteherziening onderhevig is. De wetgever heeft in de Wet financiering decentrale overheden (Fido) eisen gesteld aan het renterisico dat een gemeente in enig jaar mag lopen. Deze eisen komen tot uitdrukking in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Het college zorgt ervoor dat de gemeente verantwoord en goedkoop financiert binnen de gegeven normen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet houdt in, dat maximaal 8,5% van de totale begroting met kort geld gefinancierd mag zijn. Voor 2023 is dit voor onze gemeente maximaal € 7,2 miljoen. Normaliter wordt getracht tot aan de kasgeldlimiet via kortlopende leningen te financieren omdat de rente voor kortlopende leningen lager is dan die van langlopende leningen. Uit onderstaande tabel blijkt dat we de kasgeldlimiet in 2023 niet hebben overschreden.

Renterisiconorm

De renterisiconorm houdt in dat maximaal 20% van het totaal van de begroting aan een renteherziening onderhevig mag zijn. Dit betekent dat we maximaal over € 19 miljoen renterisico mogen lopen. Het totaal op de langlopende leningen af te lossen bedrag in 2023 bedraagt € 3,8 miljoen. We voldoen aan de renterisiconorm.

Renteschema

Er is dit geen rente toegerekend aan de verschillende taakvelden, omdat het rekenrente percentage nihil is.

x € 1.000

Renterisico vaste schuld over de jaren 2024 t/m 2027	2024	2025	2026	2027
Omvang begroting (stand primaire begroting)	95.126	95.126	95.126	95.126
Grondslagpercentage	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	19.025	19.025	19.025	19.025
Renteherziening	0	0	0	0
Aflossingen	3.800	3.800	1.800	1.800
Rente risico	3.800	3.800	1.800	1.800
Toets renterisico				
Renterisiconorm	19.025	19.025	19.025	19.025
Totaal rente risico	3.800	3.800	1.800	1.800
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	15.225	15.225	17.225	17.225

x € 1.000

Kasgeldlimiet	1e kwartaal 2023	2e kwartaal 2023	3e kwartaal 2023	4e kwartaal 2023
Omvang begroting (stand primaire begroting)	84.866	84.866	84.866	84.866
Grondslagpercentage	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Toegestane kasgeldlimiet	7.214	7.214	7.214	7.214
Vlottende schuld	377	1.028	605	214
Vlottende middelen	30.100	36.613	35.374	34.906
Totaal netto vlottende schuld	(29.723)	(35.586)	(34.769)	(34.692)
Toets kasgeldlimiet	-	-	-	-
Toegestane kasgeldlimiet	7.214	7.214	7.214	7.214
Totaal netto vlottende schuld	(29.723)	(35.586)	(34.769)	(34.692)
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	36.937	42.799	41.983	41.906

x € 1.000

Renteschema realisatie 2023	
a. Werkelijke lasten over de korte en lange financiering	198
b. Werkelijke externe rentebaten (idem)	1178
Saldo rentelasten en rentebaten	-980
c1. Werkelijke rente die aan de grondexploitatie moet worden doorgerekend	0
c2. Werkelijke rente van projectfinanciering	0
c3. Werkelijke rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering)	0
	0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	0
d1. Werkelijke rente over eigen vermogen	0
d2. Werkelijke rente over voorzieningen	0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	0
e. De aan taakvelden werkelijke toegerekende rente	0
Verschil	0

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

De hoofdpunten van beleid worden beschreven in de programma's van de begroting. Het realiseren van die beleidsdoelen kan alleen met de inzet van diverse middelen als personele inzet, financiële middelen en administratie, communicatie, ICT, onderzoek, informatievoorziening en archivering, juridische adviezen, inkoop, huisvesting en andere ondersteunende faciliteiten. De inzet dient effectief, efficiënt en integer te zijn.

De bedrijfsvoering en de ontwikkeling daarvan hangt nauw samen met vraagstukken rondom sturing en control. Met de woorden: "zijn we in control" wordt bedoeld of de besturing van de ambtelijke organisatie beheerst wordt. Lopen de processen zoals ze moeten lopen en zijn ze efficiënt ingericht, worden de processen en de kosten beheerst en zijn (financiële) risico's benoemd, zijn risicobeheersmaatregelen tijdig getroffen, zijn de te behalen resultaten helder en smart geformuleerd, boeken we de resultaten die zijn afgesproken, wordt er op de juiste momenten verantwoording afgelegd? Al deze zaken hebben permanent aandacht.

Bedrijfsvoering gaat daarnaast ook over innovatie: kunnen we de processen slimmer organiseren en kan het beter en goedkoper? In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de belangrijkste ontwikkelingen die in de gemeentelijke bedrijfsvoering spelen.

Kaderstellende documenten

Organisatiebesluit (2021)

OWO-Visie (2021)

Inkoop en aanbestedingsbeleid OWO 2018 (2018-16078)

Uitvoeringsnotitie inkoop en aanbestedingen 2021

Normenkader rechtmatigheid (wordt jaarlijks door het college vastgesteld)

Bestuursovereenkomst OWO 2015 (2016-13886)

Accountantscontrole

De raad heeft een kaderstellende rol met betrekking tot de accountantscontrole. In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden staan de wettelijke goedkeurings- en rapporteringstoleranties in een percentage van de omvangsbasis (de totale lasten van de gemeente) vermeld. De raad kan een lager percentage voor deze toleranties vaststellen. De uitgangspunten voor de accountantscontrole zijn overeengekomen bij de aanbesteding van de accountant.

De goedkeuringstolerantie is vastgesteld op de wettelijke norm van 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden.

De rapporteringstolerantie is vastgesteld op 0,5% voor fouten en 1,5% voor onzekerheden.

Mogelijk wordt het Besluit accountantscontrole decentrale overheden in de toekomst aangepast. Er wordt gesproken over het samennemen van de goedkeuringstoleranties voor fouten en onzekerheden, waarbij er één percentage van 2% van toepassing wordt.

Controleplan

Ieder jaar stemt de accountant het controleplan af met de auditcommissie van de raad. Zo kan de raad aandachtspunten voor de controle meegeven.

Dit jaar is er voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen in de jaarstukken. Voorheen gaf de accountant een oordeel over de rechtmatigheid. Vanaf nu wordt de rechtmatigheidsverantwoording door de accountant gecontroleerd op getrouwheid.

Rechtmatigheid

Voor de rechtmatigheidsverantwoording geldt een verantwoordingsgrens van 3%. In de paragraaf bedrijfsvoering worden de geconstateerde afwijkingen (fouten of onduidelijkheden) groter dan de drempelbedragen voor leveringen en diensten nader toegelicht. Voor 2023 is die grens € 215.000,-. De afwijkingen groter dan dit bedrag worden hieronder toegelicht:

Programma 0 € 1.284.000 (exclusief mutatie in de reserves en het resultaat)

Diverse personele kosten geven een nadeel van € 341.000. Dit betreft diverse posten.

Voor het onderzoek van de Belastingdienst in het kader van BTW/BCF is een voorziening getroffen van € 500.000. Dit wordt verder toegelicht bij programma 0.

De overige afwijkingen zijn kleiner dan €215.000,-

Programma 7 € 903.000

Voor de Proeftuin aardgasvrije wijk Wijnjewoude heeft een subsidie doorbetaling plaatsgevonden van € 627.000. In het kader van rechtmatigheid is dit een geaccepteerd verschil.

Uit het Duurzaamheidsprogramma maatschappelijk vastgoed zijn subsidies verstrekt (€321.000). Dit bedrag is onttrokken aan de reserve Duurzaamheid.

Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging wordt steeds belangrijker. Informatie is een van de belangrijkste bedrijfsmiddelen van de gemeente. Ook als gemeenteraad maakt u beslissingen steeds vaker op steeds meer onderliggende informatie. Het beschermen van informatie en de privacy van onze inwoners is niet alleen onze wettelijke, maar zeker ook maatschappelijke plicht. Als gemeente hebben wij daarom een grote verantwoordelijkheid in het beschermen van de informatie van onze inwoners. Vanwege het grote belang daarvan, hebben we in 2023 een verbeterslag gemaakt.

Als gemeente werken we met de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De BIO bestaat uit een stelsel van maatregelen op organisatorisch, fysiek en technisch gebied en geldt voor de gehele overheid. Daarnaast zijn er specifieke wetten die eisen stellen op het gebied van privacy en informatiebeveiliging, zoals: de Wet basisregistratie personen (BRP), de Paspoortuitvoeringsregeling Nederland (PUN), de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (Suwinet), de Wet basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), de Wet basisregistratie grootschalige topografie (BGT), de Wet basisregistratie ondergrond (BRO) en DigiD.

Naast het nemen van technische en organisatorische verbetermaatregelen binnen specifieke processen hebben we ook een Information Security Management System (ISMS) ontwikkeld. Een ISMS biedt inzicht en overzicht bij de naleving van normenkaders, waardoor we meer grip krijgen op het onderhouden en verder versterken van onze informatiebeveiliging.

Resultaten ENSIA-audit

Door middel van de ENSIA-audit zijn we als gemeente in staat om te kijken hoe de organisatie ervoor staat op het gebied privacy en informatiebeveiliging. De audit wordt jaarlijks uitgevoerd en bestaat voor een deel uit een zelfevaluatie en voor een deel uit een toetsing door een externe IT-auditor. ENSIA sluit aan op de gemeentelijke planning & control-cyclus en heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren.

In 2022 is de ENSIA-audit positief afgerond. Het normenkader waarop wordt getoetst met de ENSIA-audit is de BIO aangevuld met normen uit bovengenoemde specifieke wetten. Voor het deel zelfevaluatie (BRP, PUN, BAG, BGT, BRO en WOZ) voldeed de gemeente aan vrijwel alle normen. Er zijn maatregelen getroffen voor de normen waar in 2022 niet aan werd voldaan. Voor het deel dat werd getoetst door een externe IT-auditor (Suwinet en DigiD) voldeed de gemeente aan alle normen. De bevindingen uit de audit zijn gebruikt om verbeteringen door te voeren.

De ENSIA-audit over 2023 loopt op dit moment nog. Daarnaast geldt dat voor 2023 dat de WOZ, niet meer binnen de scope van de audit valt. De uitkomsten van de ENSIA-audit worden in de loop van april verwacht.

Rekenkamercommissie Opsterland

De Rekenkamercommissie heeft als taak het onderzoeken van de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het door de gemeente vastgestelde beleid en de uitvoering van het beleid. De Rekenkamercommissie is volledig onafhankelijk.

In 2023 heeft de Rekenkamercommissie een aantal onderzoeken uitgevoerd en aanbevelingen gedaan. Deze zijn aan de raad voorgelegd en overgenomen.

Organisatieontwikkeling

In 2020 is een traject voor organisatieontwikkeling gestart, zodat de gemeente Opsterland haar rol in de netwerksamenleving beter kan spelen. Zij wil meer en beter kunnen aansluiten bij de initiatieven van inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden, zowel lokaal als regionaal.

De organisatieontwikkeling bestaat uit drie sporen. Spoor 1 en spoor 2, aanpassing van de hoofdstructuur van de organisatie en de inrichting van de teamstructuur, zijn in 2021 afgerond. De organisatie is daarna begonnen met spoor 3, dat zich richt op samen leren en ontwikkelen. Kernbegrippen hierin zijn eigenaarschap nemen, feedback geven en ontvangen, integraal werken en rolduidelijkheid creëren. Management en medewerkers volgen trainingen om beter met deze competenties te werken.

In 2023 heeft iedereen aan de training "eigenaarschap nemen" deelgenomen. De training richt zich vooral op het besef dat om je doelen te bereiken je ook eigenaar moet zijn. Het effect van deze training is vooral merkbaar tijdens de regulier werkzaamheden. Daarbij kunnen medewerkers elkaar ook aanspreken op de juiste manier wat eerder is aangeleerd tijdens de training feedback geven in 2022.

Openbaarheidsparagraaf

Inleiding

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. Het is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en wordt vanaf 2022 stapsgewijs ingevoerd.

De Woo kent drie doelstellingen:

1. Het actief openbaar maken van informatie.
2. het tijdig openbaar maken van informatie dat opgevraagd wordt.
3. Het duurzaam toegankelijk maken van digitale documenten.

Wat hebben we in 2023 gedaan?

In de Woo is opgenomen dat de invoering van de Woo stapsgewijs gebeurt. In OWO-verband werken we samen aan de invoering en de adoptie van de Woo. We hebben het afgelopen jaar de volgende zaken opgepakt:

Het actief openbaar maken van informatie.

De Wet open overheid schrijft elf categorieën voor die verplicht openbaar gemaakt moeten worden. Denk hierbij aan vergaderstukken, de begroting, de agenda van B&W, vergunningen en informatie overs subsidies. Alle gemeenten hebben de komende jaren de tijd om te voldoen aan het actief openbaar maken van deze verplichte categorieën. Het is nu nog niet bekend wanneer iedere gemeente welke categorie verplicht openbaar moet maken.

Het was de bedoeling dat er een landelijk platform zou komen voor de openbaarmaking van deze stukken. In 2023 is echter besloten dat dit niet gaat gebeuren, maar dat overheden een eigen platform op moeten tuigen. Dit eigen platform moet vervolgens gekoppeld zijn aan een landelijke Woo-index. Vanuit de OWO-samenwerking zijn de voorbereidingen opgepakt om dit mogelijk te maken. Verwacht wordt in 2024 de eerste informatiecategorieën actief openbaar te maken.

Het tijdig openbaar maken van informatie dat opgevraagd wordt.

Naast het actief openbaar maken van informatie, kan er vanuit de Woo specifieke overheidsinformatie opgevraagd worden. Uitgangspunt hierbij is: alles is openbaar, tenzij. Voor de beantwoording van vragen over de beschikbaarheid van publieke informatie heeft Opsterland een aantal contactpersonen die inwoners en ondernemers helpen wegwijs te maken in overheidsinformatie.

In de gemeente Opsterland zijn er in 2023 in totaal 20 Woo-verzoeken binnengekomen. Elf zijn informeel in overleg met de verzoeker afgehandeld en negen zijn binnen de termijn met een Woo-beschikking afgehandeld.

Het duurzaam toegankelijk maken van digitale documenten.

Een gemeente die haar informatiehuishouding op orde heeft, weet welke documenten ze heeft en kan die documenten vinden wanneer hier om gevraagd wordt. Er is daarnaast een gecontroleerd proces waarmee documenten na de voorgeschreven bewaartermijn vernietigd worden of gereed zijn om te worden overgedragen aan een archiefbewaarplaats.

In 2023 hebben de OWO-gemeenten zich voorbereid op aansluiting bij het e-depot. Met de aansluiting op het e-depot regelt de OWO de duurzame toegankelijkheid van digitale informatie zodat de te bewaren digitale informatie in de toekomst toegankelijk, vindbaar en raadpleegbaar blijft. Begin 2024 volgt de besluitvorming.

Verbonden partijen

Verbonden partijen

Het doel van deze paragraaf

In de verschillende programma's worden maatschappelijke effecten beoogd die (mede) door externe organisaties worden verwezenlijkt. In een aantal daarvan heeft de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang. In deze paragraaf wordt daarvan een overzicht gegeven.

Definitie verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een *bestuurlijk* én een *financieel* belang heeft.

Van een *financieel belang* is sprake als:

- Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat.
- De gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Van een *bestuurlijk belang* is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een *bestuurlijk belang* als de burgemeester, een wethouder of een raadslid van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt.

Visie op en de beleidsvoornemens betreffende verbonden partijen

De gemeente heeft met het oog op het beperken van regelgeving geen afzonderlijke Kadernota verbonden partijen vastgesteld. Visie en beleid op verbonden partijen zijn daarom terug te vinden in deze paragraaf. De gemeente voert overheidstaken uit en wil doelen bereiken in de samenleving. Dit moet effectief en efficiënt. In een aantal gevallen kan de gemeente deze taken en doelen niet of moeilijk zelf uitvoeren en is er een noodzaak om met andere gemeenten, provincie of waterschap samen te werken. De gemeente Opsterland voert hierbij een terughoudend beleid. Verbonden partijen worden alleen aangegaan als dit door de wet verplicht wordt gesteld of als er een ondubbelzinnig

gemeentelijk belang is, gerelateerd aan grensoverschrijdende belangen en/of de kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering van de taken.

Bij deelname aan een verbonden partij moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

1. De op te richten verbonden partij moet bij uitstek het instrument zijn om het gemeentelijke doel te realiseren.
2. Er moet een gedegen afweging plaatsvinden met betrekking tot de vorm van de verbonden partij (praktisch en beperken van bestuurlijke drukte).
3. De verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden moet helder en dual omschreven worden.
4. Bij het aangaan van verbonden partijen moet volstrekte duidelijkheid bestaan over zaken als werkwijze, zeggenschapsverhoudingen, winst- en risicoverdeling en te leveren (toetsbare) prestaties.
5. Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de inzichtelijkheid en beheersbaarheid van (financiële) risico's.
6. Er moeten voldoende waarborgen in de regeling worden opgenomen voor democratische legitimatie (bij overdracht raadsbevoegdheden) en voor controle en beïnvloeding door o.a. inzichtelijke en transparante begrotingen en verantwoordingen, het verstrekken van relevante en adequate informatie (nieuwsbrieven en tussenrapportages) en door controlemechanismen als financiële adviescommissies en rekenkameronderzoek.

Kaderstellende documenten

De diverse gemeenschappelijke regelingen en daaraan ten grondslag liggende collegebesluiten en raadsbesluiten.

Overzicht verbonden partijen

Lijst verbonden partijen

- Gemeenschappelijke regelingen:
  - Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden
  - Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou
  - Sociale werkvoorziening Fryslân te Drachten
  - Recreatieschap De Marrekrite te Leeuwarden
  - Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem) te Leeuwarden
  - Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten
- Vennootschappen:
  - Caparis NV te Drachten
  - NV Afvalsturing Fryslân
  - NV Fryslân Miljeu
  - NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag
  - BV Publiek Belang Elektriciteitsproductie te Den Bosch
  - CSV Amsterdam BV Den Bosch

Verband	Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden	
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemers	Een gemeenschappelijke regeling met de 18 Friese gemeenten. Zowel bestuurlijk als ambtelijk bestaan er gremia waarin (één van de) OWO-gemeente(n) vertegenwoordigd is/zijn: · Deelname in Algemeen Bestuur (AB) van de VRF (drie burgemeesters); · Deelname in Dagelijks Bestuur (DB) van de VRF (burgemeester Ooststellingwerf); · Deelname in Bestuurscommissie Veiligheid van de VRF (drie burgemeesters); · Deelname in Agendacommissie Veiligheid van de VRF (burgemeester Ooststellingwerf); · Deelname in Bestuurscommissie Gezondheid (drie portefeuillehouders); · Deelname in Agendacommissie Gezondheid (Heerenveen); · Deelname in POOK (Plenair Overleg Oranje Kolom) drie gemeentesecretarissen; · Deelname in ambtelijk regionaal overleg (zowel VRF-breed als in district Zuidoost) (3 Ambtenaren Openbare Orde en Veiligheid (AOV'ers)).	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	Veiligheidsregio Fryslân (VRF) is een samenwerkingsverband van de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners. In de VRF werken zij samen aan brandweezorg, publieke gezondheidszorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing. Zo willen we (gezondheids)risico's zo veel mogelijk beperken en het beleid van gemeenten op het gebied van gezondheid en veiligheid bevorderen.	
Financieel belang	Bijdrage 2023 € 3.176.111: 1. Gezondheid € 1.298.396 2. Veiligheid € 128.041 3. Brandweer € 1.749.674	
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen: 1-1-2022 € 9.753 31-12-2022 € 9.527	Vreemd vermogen: 1-1-2022 € 87.724 31-12-2022 € 81.045
Resultaat x € 1.000	€ 894 (2022)	
Risico's	Als de VRF afwijkt van afspraken over de begroting, krijgen de gemeenten achteraf alsnog de rekening gepresenteerd. Dit risico beheersen we intern door periodiek de uitgaven te monitoren en bij bestuurlijk en ambtelijk overleg input te leveren. Daarnaast bespreken we de begroting en de jaarrekening van de VRF in de planning- en controlcyclus van de VRF. Daarnaast is zien we jaarlijks een verder toenemende gemeentelijke bijdrage, veelal veroorzaakt door autonome ontwikkelingen die ook de VRF raken. De prijsstijgingen gecombineerd met een takendiscussie blijven onderwerp van gesprek.	
Programma	1 Veiligheid; 4 Onderwijs; 6 Sociaal domein; 7 Volksgezondheid en milieu	
Portefeuillehouder	Andries Bouwman	

Verband	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grouw	
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemers	Alle Friese gemeenten, de provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân. Vertegenwoordiging in algemeen bestuur door wethouder Marcel Opzeeland.	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	Deelname aan de FUMO is wettelijk verplicht gesteld voor alle Friese gemeenten. Hiermee wordt beoogd de uitvoering van de milieuregelgeving te professionaliseren, te uniformeren en de afstemming met andere handhavingpartners (Justitie) te verbeteren. In het basistakenpakket is vastgelegd voor welke activiteiten (van bedrijven en instellingen) de FUMO haar werkzaamheden moet uitvoeren. De gemeente blijft het bevoegd gezag. De FUMO voert voor de gemeente gedeeltelijk het omgevingsrecht uit: de vergunningverlening en het toezicht van het milieucomponent van grote en complexe bedrijven en instellingen.	
Financieel belang	Bijdrage 2023 €375.102	
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen: 1-1-2022 € 1.422 31-12-2022 € 1.207	Vreemd vermogen: 1-1-2022 € 5.280 31-12-2022 € 3.823
Resultaat x € 1.000	€ -94 (2022)	
Risico's	De Gemeenschappelijke Regeling brengt een inherent risico mee, dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten. We voeren toezicht op de uitvoering van de taken door de FUMO. Op bestuurlijk niveau in het Algemeen Bestuur. Op ambtelijk niveau door deelname aan het management overleg, vakoverleg en controllersoverleg. We hebben naast de wettelijk verplichte basistaken ook een aantal plustaken bij de FUMO ondergebracht. Sinds 2022 wordt er een financieringssysteem gehanteerd op basis van nacalculatie. Aan de hand van deze financieringssysteem wordt er dus alleen betaald voor datgene dat daadwerkelijk van de FUMO wordt afgenomen.	
Programma	7 Volksgezondheid en milieu; 8 Bouwen, wonen en gronden	
Portefeuillehouder	Marcel van Opzeeland	

Verband	Gemeenschappelijke Regeling Sociale Werkvoorziening Fryslân te Drachten	
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemers	Er nemen naast Opsterland nog 7 gemeenten deel. Vertegenwoordiging in dagelijks en algemeen bestuur: wethouder de Vries	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	De taken vanuit de voormalige Wet sociale werkvoorziening (WSW) moeten door ons als gemeente worden uitgevoerd. Op basis van efficiency en financiële redenen zijn deze taken uitbesteed aan de GR. Vanaf 1 januari 2015 is nieuwe instroom in de WSW niet meer mogelijk. Dit heeft tot gevolg dat de WSW alleen nog van kracht blijft voor de huidige werknemers met een vaste aanstelling. Voor de toekomst heeft de GR besloten de WSW verantwoord en versneld af te bouwen, met aandacht voor de positie van de huidige werknemers. Dit doen we door een gezamenlijk beschutwerkbedrijf (met 8 deelnemende gemeenten) in stand te houden. Vanaf 1-1-2020 zijn de activiteiten van de GR veranderd waarbij geen sprake meer is van de uitvoering van de WSW. Door de gemeente is een DVO (dienstverleningsovereenkomst) afgesloten met Caparis voor de uitvoering van deze activiteiten. Vanaf 2020 is daarom de bijdrage aan de GR vrijwel nihil.	
Financieel belang	Bijdrage 2023	opgenomen bij Caparis NV
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	01-01-2022 € 0	01-01-2022 € 6.386
	31-12-2022 € 0	31-12-2022 € 3.719
Resultaat x € 1.000	€ 0 (2022)	
Risico's	Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor uitstaande geldleningen van de GR.	
Programma	6 Sociaal domein	
Portefeuillehouder	Libbe de Vries	

Verband	Marrekrite te Uitwellingerga	
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemende partijen	Provincie Fryslân en 13 Friese gemeenten. Vertegenwoordiging in het dagelijks bestuur door wethouder Jonkman	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van 13 deelnemende Friese gemeenten (excl. Ooststellingwerf en de vier eilanden) en de provincie Fryslân met als doel een uniforme, toeristische recreatieve infrastructuur op water en land te bewerkstelligen. Voor waterrecreatie betreft dit onderhoud en beheer van aanlegvoorzieningen, boeien en bakens, het baggeren van waterwegen en de afvoer van recreatieafval. Voor landrecreatie worden Toeristische Overstap Punten (TOP's) en het fiets-en wandelknooppuntennetwerk beheerd.	
Financieel belang	Bijdrage 2023: € 27.108	
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2022 € 4.795	1-1-2022 € 1.996
	31-12-2022 € 4.704	31-12-2022 € 4.813
Resultaat x € 1.000	€ 91(2022)	
Risico's	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat de deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Verband	Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem) te Leeuwarden	
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemers	Een Gemeenschappelijke Regeling van deelnemende gemeenten op het gebied van de bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân. Vertegenwoordiging in het dagelijks bestuur door wethouder van Opzeeland.	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	De commissie Ruimtelijke Kwaliteit Hûs en Hiem, welstandadvies en monumentenzorg heeft als doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeente te behartigen op het gebied van de bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân. Betrokken gemeenten moeten op grond van de nieuwe Omgevingswet een onafhankelijke commissie benoemen die zich uitspreekt over verbouwingen, sloop of verplaatsing van rijksmonumenten. Daarnaast adviseert deze commissie ook over meer kwaliteitsvragen dan monumenten alleen.	
Financieel belang	Voor de dienstverlening biedt de gemeente geen vergoeding aan deze GR. Leges die de GR - Hûs en Hiem bij de gemeente in rekening brengt worden één op één doorberekend naar de aanvrager. De Gemeenschappelijke Regeling is budgetneutraal.	
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen: 1-1-2022 € 455 31-12-2022 € 338	Vreemd vermogen: 1-1-2022 € 136 31-12-2022 € 483
Resultaat x € 1.000	€ -116 (2022)	
Risico's	In feite loopt de gemeente geen risico. Kosten gemaakt door de commissie worden één-op-één in rekening gebracht bij de aanvrager. Daarnaast is de financiële positie van de regeling gezond. Wel is het zaak alert te blijven bij maatschappelijke ontwikkelingen.	
Programma	8 Bouwen, wonen en gronden	
Portefeuillehouder	Marcel van Opzeeland	

Verband	Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten	
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemers	Gemeenten Opsterland en Smallingerland	
Bestuurlijk belang	Het te behartigen belang is het ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Drachten en het verzorgen van een optimale afstemming van alle hiermee samenhangende aspecten en bevoegdheden van de beide deelnemers, de gemeenten Smallingerland en Opsterland.	
Zeggenschap	50%	
Financieel belang	Er wordt geen exploitatiebijdrage betaald. De activiteiten binnen de GR worden door medewerkers van de beide gemeenten verricht.	
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen: 1-1-2022 € 6.083 31-12-2022 € 6.044	Vreemd vermogen: 1-1-2022 € 2.947 31-12-2022 € 2.259
Resultaat x € 1.000	€ -39 (2022)	
Risico's	De prognoses van de resultaten zijn gebaseerd op aannames (restant looptijd, tempo van verkopen, fasering woonrijp maken). De verwachtingen, waar de resultaten op zijn gebaseerd zijn zo goed mogelijk onderbouwd. Echter hoe langer de looptijd van de exploitatie, hoe minder betrouwbaar de prognoses en dus ook het berekende resultaat zijn. Beide gemeenten zijn op basis van de afgesproken verdeelsleutel aansprakelijk voor eventuele verliezen. We gaan er op basis van de huidige verwachtingen vanuit dat er sprake is van een winstgevende exploitatie.	
Programma	3 Economie	
Portefeuillehouder	Marcel van Opzeeland	

Verband	Caparis NV te Drachten	
Vennootschappen en Coöperaties		
Deelnemende partijen	Heerenveen, Leeuwarden, Opsterland, en Smallingerland	
Bestuurlijk belang	De gemeente Opsterland is aandeelhouder van het sociaal ontwikkelbedrijf Caparis NV. Caparis helpt de gemeente bij de bemiddeling van mensen naar regulier werk of biedt mensen een beschutte werkplek (sociale werkvoorziening, afspraakbanen en beschut werk). De gemeente Opsterland heeft hiervoor dienstverleningsovereenkomsten afgesloten voor de uitvoering van deze activiteiten.	
Zeggenschap	12,5% aandelenkapitaal, 25% zeggenschap	
Financieel belang (x1.000)	Bijdrage 2023	€ 3.322
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen: 1-1-2022 €8.724 31-12-2022 € 8.174	Vreemd vermogen: 1-1-2022 € 21.255 31-12-2022 € 20.696
Financieel resultaat (x1.000)	€-550 (2022)	
Risico's	Caparis NV is omgevormd naar een sociale onderneming. We blijven aansprakelijk voor mogelijke tekorten op de bedrijfsvoering die ontstaan bij de NV. Door ons geringe aandeel (12,5%) in de nieuwe NV blijft het risico qua omvang beperkt. Onze invloed is wel groter omdat in de NV de vier eigenaren elk een gelijke stem hebben.	
Ontwikkelingen	Caparis wil hét Talentbedrijf van Fryslân worden. De komende jaren ligt het accent op drie centrale thema's: talentontwikkeling, rendement en leiderschap. Doelstelling is om in 2030 het eerste circulaire talentbedrijf van Nederland te zijn. Door de nieuwe cao Sociale Werkvoorziening (SW) kunnen medewerkers nog eerder met vroegpensioen, waardoor de krimp van de voormalige sociale werkvoorziening nog harder gaat. Om blijvend ontwikkelkansen te geven aan zowel de nieuwe doelgroep vanuit de Participatiewet als de huidige sociale werkvoorziening-medewerkers is instroom van nieuwe doelgroepen (zowel afspraakbanen als beschut werk) noodzakelijk om de infrastructuur overeind te kunnen houden. Hiervoor zijn nieuwe afspraken gemaakt om meer mensen vanuit de Participatiewet bij Caparis te plaatsen. Indien dit niet lukt zullen er andere keuzes moeten worden gemaakt voor de toekomst van Caparis.	
Programma	6 Sociaal domein	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Verband	Omrin:																									
	a. Afvalsturing Friesland N.V. (OMRIN) te Leeuwarden																									
	b. N.V. Fryslân Miljeu te Leeuwarden																									
Vennootschappen en Coöperaties																										
Invloed	Gemeente is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders door wethouder Jonkman.																									
Gemeentelijk belang en openbaar belang	Omrin (Afvalsturing (a)en Fryslân Miljeu(b)) is het bedrijf van en voor gemeenten voor de reinigingstaken. Zij verwerkt het ingezamelde huishoudelijke afval en exploiteert de gemeentelijke milieustraat. Het bedrijf wil als totaaloplosser de gehele afvalketen bestrijken (van kringloop tot storten). Samen met de aandeelhouders wordt het beleid bepaald.																									
Financieel belang	Aandelenkapitaal: a. € 54.000 (120 aandelen) b. € 51.670 (11.381 aandelen) Het bruto dividend over 2022 bedroeg € 57.821 (Afvalsturing) en € 31.078 (NV Fryslan Miljeu)																									
Omvang van het vermogen x € 1.000	<table border="0"> <tr> <td colspan="2">Afval sturing</td> <td></td> </tr> <tr> <td>a. Eigen vermogen:</td> <td></td> <td>a. Vreemd vermogen</td> </tr> <tr> <td>1-1-2022 € 64.757</td> <td></td> <td>1-1-2022 € 128.437</td> </tr> <tr> <td>31-12-2022 € 70.303</td> <td></td> <td>31-12-2022 € 119.141</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Fryslân Miljeu</td> </tr> <tr> <td>b. Eigen vermogen:</td> <td></td> <td>b. Vreemd vermogen</td> </tr> <tr> <td>1-1-2022 € 11.487</td> <td></td> <td>1-1-2022 € 25.340</td> </tr> <tr> <td>31-12-2022 € 11.303</td> <td></td> <td>31-12-2022 € 23.497</td> </tr> </table>		Afval sturing			a. Eigen vermogen:		a. Vreemd vermogen	1-1-2022 € 64.757		1-1-2022 € 128.437	31-12-2022 € 70.303		31-12-2022 € 119.141	Fryslân Miljeu			b. Eigen vermogen:		b. Vreemd vermogen	1-1-2022 € 11.487		1-1-2022 € 25.340	31-12-2022 € 11.303		31-12-2022 € 23.497
Afval sturing																										
a. Eigen vermogen:		a. Vreemd vermogen																								
1-1-2022 € 64.757		1-1-2022 € 128.437																								
31-12-2022 € 70.303		31-12-2022 € 119.141																								
Fryslân Miljeu																										
b. Eigen vermogen:		b. Vreemd vermogen																								
1-1-2022 € 11.487		1-1-2022 € 25.340																								
31-12-2022 € 11.303		31-12-2022 € 23.497																								
Resultaat x € 1.000	a. € 7.870 (2022) b. € 1.432 (2022)																									
Risico's	De risico's zijn beperkt. Op beleidsniveau is voor ons voldoende vertegenwoordiging en beslissingsbevoegdheid aanwezig. De onderneming heeft een gezonde financiële positie.																									
Programma	7 Volksgezondheid en milieu																									
Portefeuillehouder	Rob Jonkman																									

Verband	N.V. Bank Nederlandse gemeenten te Den Haag	
Vennootschappen en Coöperaties		
Gemeentelijk belang en openbaar belang	De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven krediet te verstrekken aan of onder garantie van Nederlandse overheden. Daarmee speelt de bank een essentiële rol in de financiering van door overheden gewenste maatschappelijke investeringen. De aandeelhouders van de BNG zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.	
Financieel belang	66.651 aandelen a € 2,50 nominaal. Het dividend over 2022 was € 166.628	
Vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2022 € 5.062.000	1-1-2022 € 143.988.000
	31-12-2022 € 4.615.000	31-12-2022 € 107.459.000
Resultaat x € 1.000	€ 300.000 (2022)	
Risico's	De onderkende risico's voor de verbonden partij zijn minimaal. BNG publiceert op hun website het risicoprofiel. Daaruit blijkt dat door de topratings de bank in staat is tegen lage prijzen geld aan te trekken op de geld- en kapitaalmarkt. De BNG hanteert een strak kapitalisatiebeleid. De bank heeft een gezonde financiële positie.	
Programma	0 Bestuur en ondersteuning	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Verband	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV te 's-Hertogenbosch	
Vennootschappen en Coöperaties		
Deelnemende partijen	Enkele gemeenten en provincies (oa. Voormalig aandeelhouders Essent)	
Bestuurlijk belang	Geen.	
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 34.746 aandelen in de PBE (0,02 %).	
Financieel belang	Bijdrage voor verrichte diensten is niet van toepassing.	
Vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2022 € 1.532	1-1-2022 € 7
	31-12-2022 € 1.480	31-12-2022 € 9
Financieel resultaat	2022	€ -52.060
Risico's	De boekwaarde van de aandelen is verwaarloosbaar, namelijk € 1. Het risico is nihil.	
Ontwikkelingen	Het voornemen is om de vennootschap in 2022 te ontbinden en dat de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap.	
Programma	0 Bestuur en ondersteuning	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Verband	CSV Amsterdam BV te 's-Hertogenbosch	
Vennootschappen en Coöperaties		
Deelnemende partijen	Enkele gemeenten en provincies (oa. Voormalig aandeelhouders Essent)	
Bestuurlijk belang	Deze BV is van tijdelijke aard en handelt reserveringen voor risico's en verstrekte leningen aan derden van het voormalige Essent af.	
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 464 aandelen in de BV (0,02 %).	
Financieel belang	Bijdrage voor verrichte diensten is niet van toepassing.	
Vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2022 € 312	1-1-2022 € 23
	31-12-2022 € 210	31-12-2022 € 13
Resultaat x € 1.000	-/-€ 102 (2022)	
Risico's	De boekwaarde van de aandelen is verwaarloosbaar, namelijk € 5. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.	
Ontwikkelingen	CSV Amsterdam BV; In de algemene Vergadering van Aandeelhouders van 9 april 2020 is ingestemd met het bereikte compromis over de beëindiging van een geschil over vier betwiste claims en een belastingteruggave. Eveneens heeft de AVA ingestemd het uitkeren van de bedragen genoemd in de vaststellingsovereenkomst (onder inhouding van € 150.000 voor aanvulling werkkapitaal) aan de aandeelhouders na rato van het aandelenbelang in CSV. De vennootschap zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouderscommissie, het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. Op het moment is de vennootschap in afwachting van de reactie van de Belastingdienst op het bezwaar. Afhankelijk van de reactie van de Belastingdienst en de kans van slagen van een gerechtelijke procedure zal in overleg met Aandeelhouderscommissie de procedure al dan niet worden voortgezet. Na afwikkeling van deze bezwaar- en/of beroepsprocedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure zal de vennootschap kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.	
Programma	0 Bestuur en ondersteuning	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Grondbeleid

Grondbeleid

Uitgangspunten

De hoofdlijnen van het grondbeleid zijn vastgelegd in de Nota grondbeleid. Dit beleid staat ten dienste van de programma's 3 Economie (bedrijventerreinen) en 8 Bouwen, Wonen en Gronden (niet-bedrijventerreinen). In overeenstemming met de Nota grondbeleid wordt de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locaties jaarlijks vastgelegd in de paragraaf grondbeleid. Per ruimtelijke ontwikkeling wordt beoordeeld of een actief of faciliterend grondbeleid wenselijk is.

In de verantwoording (en de begroting) zijn de baten en lasten van de bouwgrondexploitatie, en de daarmee samenhangende financiële risico's, als incidenteel opgenomen (o.b.v. de voorschriften BBV). Doordat (bouw-)gronden een grote (boek-)waarde vertegenwoordigen, heeft het grondbeleid invloed

op het weerstandsvermogen (eigen vermogen om risico's op te vangen). Door de grond marktconform te waarderen en door voorzieningen te vormen voor verwachte tekorten, zijn de financiële risico's beheersbaar.

Ten opzichte van de voorgaande jaren is er in 2023 een actiever grondbeleid gevoerd voor ruimtelijke ontwikkelingen op gemeentelijke grond. In Wijnjewoude (locatie OBS It Twaspan) en Siegerswoude (Uthôf) zijn gronden in exploitatie genomen voor woningbouw. Bij ontwikkelingen op particuliere gronden is de gemeente faciliterend en ondersteunend geweest. Er zijn anterieure overeenkomsten afgesloten om het kostenverhaal te verzekeren en om voorwaarden aan de ontwikkelingen te kunnen stellen.

In nagenoeg alle dorpen zijn op dit moment gronden in eigendom voor woningbouw. Er zijn in 2023 geen gronden verworven. Met de provincie zijn onderhandelingen gestart voor de verwerving van grond voor de uitbreiding van industrieterrein Overtoom. De ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvestigingen concentreren zich voornamelijk in Gorredijk. Het bedrijventerrein Drachten-Azeven is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten en valt buiten het kader van deze paragraaf. Zie hiervoor de paragraaf Verbonden partijen in deze Verantwoording.

In financieel opzicht wordt een gedegen koers gevaren. Dit uit zich in de navolgende zaken:

- Exploitaties worden zorgvuldig en behoedzaam opgezet. Zo wordt bijvoorbeeld bij het investeren in het bouw- en woonrijp maken van locatie(s) rekening gehouden met de verwachte grondopbrengsten. Het streven is betalingen optimaal gedekt te houden door inkomsten; dit verlaagt het (rente-)risico.
- Winstbepaling en winstneming vindt plaats volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (BBV).
- De algemene reserve bevat een buffer voor de dekking van de financiële risico's.

Kaderstellende documenten

Financiële verordening 2023 (ex artikel 212 Gemeentewet)
Nota Grondbeleid 2018-2021

Ontwikkelingen grondbedrijf

1. Economische situatie en meerjarenperspectief

Het meerjarenperspectief voor woningbouw en bedrijventerreinen is positief ondanks een aantal externe factoren zoals de stikstofproblematiek, stijgende rente, inflatie en de oorlog in Oekraïne. Het verwachte resultaat op de verkoop van bouw kavels is in 2023 overschreden. Om aan de vraag naar bedrijventerreinen te kunnen blijven voldoen zal er uitbreiding van Overtoom plaatsvinden ten westen van Gorredijk.

2. Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Er waren in 2023, verspreid over de verschillende dorpen, zeven bouwgrondcomplexen in exploitatie. Deze bestonden uit zes woningbouwlocaties en het bedrijventerrein Gorredijk industrie (Overtoom en Tolbaas). In 2023 zijn er twee nieuwe complexen in exploitatie genomen in Siegerswoude (Uthôf) en Wijnjewoude (locatie OBS It Twaspan). De boekwaarde per 31 december 2023 van alle complexen tezamen was - € 0,3 miljoen inclusief (na aftrek van) de voorziening voor het verwachte tekort van het complex Gorredijk industrie (€ 0,2 miljoen) en de voorziening nog uit te voeren werken (€ 0,2 miljoen voor de afronding van afgesloten complexen).

Prognose van het meerjarige resultaat

Het verwachte nog te realiseren resultaat van de BIE is € 701.000 (voordelig) en is gebaseerd op recente verkoopprognoses. In de komende jaren zullen de resultaten naar verwachting als volgt worden gerealiseerd:

x € 1.000

Verwacht resultaat BIE	
	Verwacht resultaat
in begrotingsjaar 2024	327
in de jaren 2025 t/m 2027	374
in de jaren na 2027	0
Totaal	701

3. Belangrijke ontwikkelingen/wijzigingen in de prognose van het resultaat

In 2023 was het gerealiseerde resultaat (€ 598.000) hoger dan het begrote resultaat (€ 328.000). Het positieve verschil (€ 360.000) werd veroorzaakt door een versnelling in de grondverkoop. Hierdoor wordt een deel van het verwachte resultaat eerder gerealiseerd.

4. Algemene risico's in de grondexploitatie

Het nemen van risico's is inherent aan grondexploitaties. De volgende risico's zijn van belang:

- Conjunctuur- en renterisico's, waardoor de vraag naar bouwgrond kan afnemen en extra rentekosten kunnen ontstaan.
- Verandering in woon- en werkvoorkeuren en behoeftes, tussen het tijdstip van het tot stand komen van het plan en het moment van aanbieden van de bouwgrond, waardoor het product niet meer aansluit op de vraag.
- Het niet tijdig kunnen verwerven van gronden en het stijgen van aankooprijzen.
- Milieurisico's.
- Planschadeclaims.
- Hogere prijsstijgingen en lagere opbrengststijgingen dan voorzien in exploitatieberekeningen.
- Archeologische risico's
- Onvoldoende mogelijkheden in de met de provincie overeengekomen woningbouwruimte.

De risico's worden beheerst door het uitvoeren van (markt)onderzoeken, door te zorgen voor flexibiliteit in het proces en door vroegtijdige verwerving van grond tijdens de planontwikkeling. Daarnaast wordt de financiële ontwikkeling van de onderhanden complexen jaarlijks beoordeeld ten opzichte van de door de gemeenteraad vastgestelde exploitaties (kredieten). Als de risico's leiden tot verwachte negatieve resultaten, zijn hiervoor voorzieningen gevormd.

Actuele risico's in de bouwgrond in exploitatie

In de lopende grondexploitaties is het risico aanwezig dat toekomstige gebiedsontwikkelingen minder winstpotentie zullen hebben dan verwacht, bijvoorbeeld doordat de boekwaarden hoog opgelopen zijn door de gemaakte kosten, zoals bouwrijp maken, of door tegenvallende verkoopopbrengsten.

5. Gerealiseerde en nog te realiseren resultaten bouwgrond in exploitatie

Gerealiseerd resultaten BIE

Het in 2023 gerealiseerd resultaat van de BIE bedraagt € 598.000 (voordelig). De resultaten van de bouwgrond in exploitatie (BIE) worden per complex gespecificeerd in het bijlagenboek bij deze Verantwoording.

Programma 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Het gerealiseerde resultaat is € 42.382 hoger dan begroot. De oorzaak hiervan is een gedeeltelijke vrijval van de voorziening door hogere verwachte grondopbrengsten.

Programma 8.2 Grondexploitatie niet-bedrijventerreinen

Het gerealiseerde resultaat is € 360.001 hoger dan begroot. De oorzaak hiervan is een versnelling in het woonrijp maken van complex Hege Kamp en hogere grondopbrengsten in complex Loevestein fase 4 west.

Nog te realiseren resultaten BIE

Eind 2023 waren nog 14 gemeentelijke kavels voor woningbouw te koop in de lopende bouwgrond exploitaties (BIE), waarvan 8 in Wijnjewoude-locatie OBS It Twaspan, 4 in Siegerswoude-Uthôf en 2 kavels in Ureterp-Noord (Wilster/Fugelliet). Er was op deze locaties 6.145 m² bouwgrond uitgeefbaar voor woningbouw *).

Op de bedrijventerreinen Overtoom en Tolbaas in Gorredijk waren eind 2023 nog 1 kavel (2.596 m²) respectievelijk 8 kavels (18.870 m² wonen/werken) te koop. Enkele kavels zijn gereserveerd of onder optie.

*) Dit is exclusief 10.900 m² grond in Terwispel Kolderveen fase 1 waarop een geurcirkel (milieucirkel) van een boerderij ligt. Hierdoor is deze grond voor onbepaalde tijd niet beschikbaar voor woningbouw. Ten westen van dit gebied wordt fase 2 gerealiseerd.

De gerealiseerde en nog te realiseren resultaten zien er als volgt uit:

x € 1.000

Resultaat Bouwgrond in exploitatie (BIE) per complex			
	Resultaat 2023	Nog te realiseren resultaat	Looptijd
Woningbouwlocaties:			
Gorredijk - Loevestein fase 4 - west	109	124	2026
Siegerswoude-Uthôf	-	248	2026
Terwispel - Kolderveen fase 1	-	10	2024
Ureterp - Noord	91	414	2026
Ureterp - De Hege Kamp	398	120	2025
Wijnjewoude-Meester Geertswei 6 / Locatie It Twaspan	-	25	2025
Totaal woningbouwlocaties	598	942	
Bedrijventerreinen:			
Gorredijk - Industrie *)	-	-240	2027
Totaal bedrijventerreinen	-	-240	
Totaal saldo resultaat	598	701	

*) Het verwachte verlies in het complex Gorredijk Industrie is afgedekt door een voorziening. Dit verwachte verlies is ontstaan door vertraging in de verkopen in de achterliggende jaren in combinatie met doorlopende kosten.

Projecten

Inleiding

Binnen de gemeente Opsterland worden regelmatig projecten opgestart. In sommige gevallen zijn het initiatieven van burgers uit de gemeente waar de gemeente een toetsende en faciliterende rol heeft en in andere gevallen zijn het projecten die worden opgestart door de gemeente. De projecten komen ook naar voren in de programma's. De volgende projecten zijn de belangrijkste projecten waaraan in 2023 is gewerkt.

MFA De Tynje

In de MFA De Tynje worden verschillende (basis)voorzieningen gecombineerd, waaronder onderwijs, ontmoeting en sport. Het dorp wil door het integreren en combineren van functies en ruimten in het gebouw én door het uitvoeren van zelfwerkzaamheid de gymnastiekvoorziening voor het dorp behouden. Daartoe heeft het dorp in samenwerking met Stichting Comprix en de gemeente plannen uitgewerkt en inmiddels een aannemer geselecteerd voor de bouw.

De bouw is in september gestart en verloopt volgens planning. De oplevering wordt voorzien in het voorjaar van 2024. Op verzoek van dorp en Comprix treedt de gemeente op als bouwheer. Door de netcongestie kan het zijn dat het gebouw later in gebruik genomen wordt, omdat er nog een nieuwe trafo door Liander geplaatst moet worden.

Kindcentrum De Finne - Beetsterzwaag

Voor het gebouw kindcentrum (KC) De Finne hebben stichting Comprix, vv De Sweach en de gemeente afgelopen in de zomer van 2023 een zogeheten vaststellingsovereenkomst ondertekend. Hierin zijn onder andere afspraken gemaakt over de wijze van samenwerking en bouwheerschap. De financiële onderbouwing is echter gebaseerd op de raming van enkele jaren geleden. Stichting Comprix neemt het voortouw als bouwheer in dit project en levert een uitvoerbaar bouwplan op. Op basis hiervan vragen wij het uitvoeringskrediet aan. Na besluitvorming kan de realisatie van het project beginnen. Dan ontstaat de mogelijkheid voor alle in de directe omgeving gevestigde belanghebbenden om plannen te maken voor verdergaande samenwerking.

De partijen zijn bezig met de ontwerpfase, de architectenselectie wordt in het voorjaar 2024 afgerond. Medio 2024 vragen wij het uitvoeringskrediet aan voor het bouwrijp maken van het terrein, de bouw van het kindcentrum en de inrichting van het openbaar gebied. De basis voor berekening van dit krediet is het voorlopig ontwerp (VO) van het gebouw en de bouwkosten.

Tiny houses Gorredijk

Tiny houses in Gorredijk is een project van de initiatiefgroep Tiny houses Gorredijk. Het plan is gestart als een pilot. De rol van de gemeente is gericht op het ondersteunen in het proces om tot de tiny houses te komen. Het plan dat nu in ontwikkeling is, gaat ervan uit dat Opsterland het beoogde terrein aan De Sinneblom in Gorredijk (ongeveer vierduizend vierkante meter) in eerste instantie voor tien jaar reserveert voor het project. Met de vereniging (Tiny Sinneblom) wordt een erfpachtovereenkomst opgesteld voor het gebruik van de grond. Voor het bouw- en woonrijp maken is door de raad een krediet beschikbaar gesteld.

Er is vertraging in de planning gekomen door een bezwaarprocedure op de verleende vergunning voor de plaatsing van het eerste huisje. Daarnaast is de poelkikker (beschermde diersoort) aangetroffen in het plangebied. De bezwaren zijn ongegrond verklaard en er is door de provincie een ontheffing (flora en fauna) verleend voor de uitvoering van de werkzaamheden. Het bouw- en woonrijp maken is in voorbereiding en wordt naar verwachting voor de zomer 2024 uitgevoerd. Het eerste huisje kan rond de zomer 2024 worden geplaatst.

Herinrichting de Brink Bakkeveen

De herinrichting van de Brink is volgens planning uitgevoerd en in het voorjaar van 2023 afgerond. De herinrichting van de Brink geeft het dorp een impuls. Het centrumgebied is verbeterd en aantrekkelijker voor de regio, recreatie en toerisme. We zetten in op behoud en versterking van de lokale economie en de toeristische en regionale aantrekkingskracht van het dorp.

Sportcentrum Kortezwaag

Het sportcentrum Kortezwaag wordt uitgebreid en gerenoveerd. Naast de renovatie en uitbreiding van het sportcentrum wordt ook integraal gekeken naar de verduurzaming van zwembad De Delte. De plannen worden in samenwerking met de exploitant, stichting De Delte en de gebruikers uitgewerkt.

Het ontwerp is afgerond en er is inmiddels een krediet voor de realisatie beschikbaar gesteld. De aanbestedingsprocedure voor de renovatie en uitbreiding wordt in het eerste kwartaal 2024 doorlopen. Daarna is het de bedoeling de uitbreiding en renovatie gefaseerd uit te voeren. De eerste fase wordt in 2024 uitgevoerd met uitloop voor de tweede fase in 2025.

BHS Gorredijk Singelland

We zijn in overleg met het schoolbestuur van de BHS in Gorredijk om te komen tot een realistisch plan voor een toekomstbestendig schoolgebouw. Het voorste bouwdeel krijgt een functiewijziging voor De

Skâns, waar een voorbereidingskrediet voor beschikbaar is gesteld. Daarom besteden we expliciet aandacht aan de samenwerking en synergie tussen BHS Gorredijk en De Skâns.

De Skâns

Om te komen tot een (ver)nieuwbouw van De Skâns te Gorredijk is een locatiestudie en haalbaarheidsstudie uitgevoerd. De resultaten zijn aan de raad voorgelegd voor besluitvorming. Op 18 september 2023 heeft de raad een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld en gekozen voor het scenario vernieuwbouw bij Singelland Burgemeester Harmsmaschool (BHS). Het gekozen scenario is dat De Skâns in het voorste gedeelte van de BHS komt na een verbouwing.

In het najaar 2023 zijn gesprekken gevoerd met De Skâns en de BHS over de samenwerking in het proces en mogelijke aanbestedingsvormen. In de volgende fase worden nadere afspraken met de BHS en De Skâns gemaakt om onder andere de synergie te waarborgen. Daarnaast wordt er een architect geselecteerd om de inpassing van De Skâns in het voorste gedeelte van de BHS te ontwerpen. In de ontwerpfase wordt van een schetsontwerp (SO) naar een definitief ontwerp (DO) gewerkt. Hierop volgt er opnieuw een bestuurlijk besluitmoment.

Invoering omgevingswet

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Met deze wet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Het uitgangspunt bij de Omgevingswet is 'decentraal wat kan, centraal wat moet'.

Bij onze planologische producten, zoals Omgevingsvisie en Omgevingsplan, krijgen we meer ruimte voor eigen afwegingen en maatwerk. De voorbereiding op de nieuwe wetgeving betekent een bijzondere veranderopgave. Niet alleen op inhoud maar ook voor werkwijzen van personeel en inzet van middelen. De OWO-gemeenten werken hierin volgens een gezamenlijke aanpak. Uitgangspunt is 'samenwerken waar dat kan'.

De fysieke leefomgeving wordt met de nieuwe wet breed en samenhangend benaderd. Een sterk en steeds sneller veranderende wereld met andere opgaven in de fysieke leefomgeving dan voorheen vraagt om meer ruimte voor initiatieven. Thema's als duurzaamheid, gezondheid en veiligheid komen samen in nieuwe instrumenten als de Omgevingsvisie, het Omgevingsplan en programma's.

OWO samenwerking

Algemene ontwikkelingen

De OWO-samenwerking is uniek te noemen. De samenwerking in de drie afdelingen, de samenwerking op het regionale of provinciale speelveld én de samenwerking op terreinen waar dit vanzelfsprekend of kostenefficiënt is, werkt. En daar mogen we trots op zijn.

De OWO-paragraaf kijkt terug op welke wijze het afgelopen jaar gewerkt is aan de OWO-samenwerking.

Algemene ontwikkelingen

In 2023 zijn de afspraken rondom de besluitvorming van OWO-gerelateerde zaken opnieuw vastgesteld. Dit was nodig omdat de OWO-samenwerking in een nieuwe fase zit; niet meer in de opbouwende fase, maar in de bestendige fase. Met deze nieuwe afspraken is er voor alle medewerkers helderheid over het besluitvormingsproces en de verschillende rollen binnen de OWO-samenwerking.

De OWO-afdeling Bedrijfsvoering heeft in 2023 de ingezette organisatieontwikkeling bijna afgerond. Deze organisatieontwikkeling is ontstaan naar aanleiding van het bodemplaatonderzoek uit 2022. Een onderdeel hiervan was het op sterkte krijgen van de afdeling. Dat is ondertussen gelukt. Er is besloten ook voor de OWO-afdelingen Beheer & Registratie en Vergunningen, Toezicht en Handhaving een bodemplaatonderzoek uit te voeren om zo inzicht te krijgen of deze afdelingen toekomstbestendig zijn. Deze onderzoeken vinden plaats in 2024.

In 2023 is de OWO-klankbordgroep tweemaal bijeengekomen en zijn de drie voorzitters uitgebreider betrokken bij de organisatie van de klankbordgroep. Doel van de OWO-klankbordgroep is de verbondenheid van raadsleden onderling en met de OWO-samenwerking te versterken. Daarom is het verslag van de klankbordgroep-bijeenkomst van oktober en de informatieve brief van de

burgemeesters in december ook ter informatie gedeeld met alle raadsleden. Deze ingezette koers wordt in 2024 voortgezet.

Actuele thema's binnen de OWO-samenwerking

Per onderwerp worden de belangrijkste ontwikkelingen en inspanningen toegelicht die in 2023 hebben gespeeld.

Digitale dienstverlening en ICT

De OWO-afdeling Bedrijfsvoering speelt een belangrijke rol in digitale dienstverlening. Doel is de digitale dienstverlening op orde te houden, een veilig ICT aan te bieden dat werkt voor de medewerkers én de samenleving. De gemeenteraden hebben daarom vanaf 2023 structureel extra middelen beschikbaar gesteld. Middelen om zowel de veiligheid, de stabiliteit en snelheid van netwerken en systemen te verbeteren en de software waarmee gewerkt wordt te moderniseren.

In 2023 kon de afdeling mede daarom aan de slag met:

- de vervanging van vijf kernapplicaties. Een deel is in 2023 geïmplementeerd, de overige applicaties worden in 2024 geïmplementeerd.
- de overgang naar Microsoft Office 365 in gang zetten.
- het steeds meer applicaties overbrengen naar 'the cloud' (internet).
- het doorvoeren van wijzigingen in wet- en regelgeving in onze applicaties en processen.
- het invoeren van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.
- het mogelijk maken dat medewerkers hybride kunnen blijven werken.

Informatiebeveiliging en privacy

Het veilig houden van onze gegevens en de privacy goed regelen blijft een belangrijk aandachtspunt. In 2023 is er een informatieveiligheidsplan vastgesteld en is er specifieke expertise op informatieveiligheid, netwerksecurity, ICT architectuur en project- en changemanagement naar binnen gehaald. De BIO (Baseline Informatieveiligheid Overheid) beschrijft het basisniveau voor informatieveiligheid voor overheden en is ook bij ons het uitgangspunt. In de werkprocessen is daarnaast de AVG en de Archiefwet opgenomen en is de voorbereiding de uitvoering van de Wet Open Overheid (Woo) verder opgepakt.

Datagedreven werken

In 2023 is het uitvoeringsplan Datagedreven werken vastgesteld en is er besloten tot de oprichting van een cluster Datamanagement om zo ook binnen de OWO-samenwerking te werken met data analyses. De OWO-samenwerking is daarnaast in 2023 definitief aangesloten bij DataFryslân. Hierdoor kan er gebruik worden gemaakt van data en analyses over verschillende actuele onderwerpen. Nieuw beleid wordt op deze manier steeds meer gebaseerd op feitelijkheden uit analyse en onderzoeken.

Post en archief

De post en het archief worden beide steeds meer gedigitaliseerd. Het substitutiebesluit is verder doorgevoerd in de systemen en werkprocessen. Dit besluit maakt mogelijk dat de papieren binnengekomen post vervangen wordt voor de gedigitaliseerde versie.

Omdat er nog steeds papieren post wordt ontvangen, is er in 2023 gewerkt aan een goed proces om die post op de juiste manier af te handelen. De realisatie van servicepunten Bedrijfsvoering in elk van de drie gemeentehuizen is in gang gezet, gericht op postverwerking, ICT-ondersteuning en meer. Het project wegwerken achterstanden archief vordert gestaag. Ruim een kwart van de achterstand is ingelopen. Extra capaciteit is vrijgemaakt om te versnellen. De aansluiting op het e-depot is voorbereid.

Inkoop- en aanbestedingsbeleid

In 2023 is er binnen de OWO-gemeenten continue het gesprek gevoerd over doelmatig en rechtmatig inkopen en aanbesteden. Hierbij is ook ingegaan op de mogelijkheden lokale of regionale ondernemers te betrekken en is er een Marktdag georganiseerd voor ondernemers in de drie gemeenten.

Uitvoering van de omgevingswet

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Vanuit de OWO-afdeling VTH zijn in 2023 in overleg met ketenpartners, zoals de Fumo, alle voorbereidende werkzaamheden opgepakt die gedaan moesten worden.

De legesverordening zijn in 2023 afgestemd op de Omgevingswet en de nieuwe Wet Kwaliteitsborging

bouwen en de verordening is vervolgens geharmoniseerd door de drie gemeenteraden vastgesteld. De processen en systemen zijn aangepast en de medewerkers zijn opgeleid om zowel de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen te kunnen uitvoeren. In 2024 wordt de uitvoering gemonitord en zo nodig bijgestuurd.

Ondermijning

Ook in de OWO-regio raken criminele activiteiten steeds meer verweven met de maatschappij en dat heeft gevolgen voor de gemeentelijke vergunning-, toezicht- en handhavingstaken. In OWO-verband wordt nauw samengewerkt op het gebied van ondermijning. Tijdens 11 ondermijningsdagen zijn op verschillende locaties integrale controles uitgevoerd en gedurende 20 dronevluchten zijn gebieden van bovenaf gecontroleerd. Ook wordt actief de samenwerking met ketenpartners (zoals de politie) gezocht in de (preventieve) aanpak van ondermijning. In 2023 is er geïnvesteerd in bewustwording en kennis over ondermijning, zowel bij medewerkers als bij inwoners en ondernemers.

APV

De OWO-gemeenten stemmen periodiek af met elkaar hoe de uitvoering van de APV gaat. Hierbij is het doel dat er zoveel als mogelijk gewerkt wordt vanuit één OWO-APV beleid zodat de vergunningverleners, toezichthouders en handhavers in de gehele OWO eenduidig kunnen werken.

Oekraïne

Gevoerd beleid

In deze paragraaf verantwoorden wij ons over het gevoerde beleid, de gemaakte kosten en de te ontvangen compensatie in verband met de opvang van vluchtelingen uit de Oekraïne.

Financiën Oekraïne

Net zoals in 2022, hebben we ons in 2023 ingespannen om voldoende opvangplekken te realiseren voor Oekraïense vluchtelingen. De taakstelling voor Opsterland werd in 2023 verhoogd van 137 naar 165. Daarnaast nam de opvang door particulieren af. Het afgelopen jaar zijn er daarom twee nieuwe gemeentelijke locaties gereed gemaakt voor Oekraïneopvang, namelijk een voormalig schoolgebouw in Luxwoude en twee appartementen in het voormalig Groene Kruisgebouw in Gorredijk. Daarmee zijn er 24 extra plekken gecreëerd. Tevens is er in 2023 door het college van B&W besloten om een ander voormalig schoolgebouw in Gorredijk gereed te maken voor Oekraïneopvang, waarmee 30 tot 40 extra plekken gecreëerd worden. De verbouwing start in 2024 en de locatie zal rond mei/juni 2024 worden opgeleverd.

Een groot deel van de gemeentelijke opvanglocaties bestaat uit zelfstandige woonlocaties die door particulieren aan de gemeente worden aangeboden als opvanglocatie. De woningeigenaren ontvangen daarvoor een maandelijks onkostenvergoeding. De vergoeding is onder meer bedoeld ter dekking van de huur/hypotheek, gas, water en elektra.

In 2023 was de totale opvangcapaciteit binnen de gemeentelijke opvanglocaties 164. Aan het eind van 2023 verbleven er 131 Oekraïners in de gemeentelijke opvang. De plekken waren niet volledig bezet, omdat lege bedden bij Oekraïense gezinnen niet volledig zijn opgevuld i.v.m. privacy en veiligheid (dit wordt snijverlies genoemd). Aan het eind van 2023 werden er daarnaast 26 Oekraïners opvangen in de particuliere opvang.

In de gemeente Opsterland is het merendeel van de Oekraïners aan het werk. Alle leerplichtige kinderen gaan daarnaast naar school. De Oekraïense vluchtelingen die geen inkomsten hebben uit werk ontvangen leefgeld. Het leefgeld wordt stopgezet bij inkomsten uit werk boven de leefgeldnorm.

Binnen de gemeente is er een kernteam Oekraïne die zich bezighoudt met de verschillende gemeentelijke taken op het gebied van begeleiding en financiering van Oekraïners en hun opvang. Daarnaast is welzijnsorganisatie Code Hans sinds het begin betrokken en biedt begeleiding bij praktische zaken. Ook bieden zij Nederlandse les aan de Oekraïners en faciliteren zij themabijeenkomsten over bijvoorbeeld het Nederlandse zorgstelsel.

Onderstaande tabel geeft de inkomsten en lasten weer van de opvang in 2023. In de begrotingswijziging december 2023 werd uitgegaan van een voordelig saldo van € 1,5 miljoen. Door

lagere lasten en ontvangen transitievergoedingen voor het gereed maken van gemeentelijke locaties is het voordelig saldo uitgekomen op € 2,7 miljoen.

Oekraïne crisis baten en lasten		
Inkomsten	2022	2023
Rijksvergoeding GOO en POO	3.523.800	4.200.630
Transitievergoeding	-	360.248
Totaal inkomsten	3.523.800	4.560.878
Lasten		
Kosten transitie	-	804.100
Huisvesting	437.600	492.800
Verstrekingen	475.800	234.800
Begeleiding	160.100	62.200
Personele lasten eigen formatie	225.000	228.000
Overig	16.500	50.000
Totaal lasten	1.315.000	1.871.900
Restant (inkomsten - lasten)	2.208.800	2.688.978